

KÖZOKTATÁS

A KÁRPÁTALJAI MAGYAR PEDAGÓGUSSZÖVETSÉG LAPJA

XVI. ÉVFOLYAM, 2011/3-4. SZÁM

Megmaradásunk záloga * „Sose feledd, példa vagy!” * *Ha újra kezdeném, akkor is tanító szeretnék lenni* * *Egy fiatal pedagógus vallomása* * In memoriam Soós Kálmán * Búcsú Bagu Balázstól * Schmitt Pál Kárpátalján * Milyen lesz a világ 2021-ben? * Mely nemzet fia vagy? * Moszkvai tudós kutatja a kárpátaljai magyarokat * A magyar rendszerváltás társadalmi megítélésének háttere * Diszlexia * Tanulni, játszani vagy játszva tanulni? * Nyelvtanárnak lenni: tudod, mit jelent? * A Büszkeség és balítélet metamorfózisa * Az iskolák helyzete a Beregi Református Egyházmegyében 1920–28 között * A somi iskola fejlődéstörténete a XX. század első felében a presbiteri jegyzőkönyvek alapján * Irka-gyermeknap * Az Ungvári 10. Számú Dayka Gábor Középiskola története * A római katolikus iskola helyzete Beregszászban a XX. század elején * A beregi vár * Petőfi-emlékhelyek Kárpátalján * Népzenei és néptánc-tábor Nagyberegen * A szórványban élők megmaradásért * „Biccen a szó már a száj szögletén...” * Posztumusz Arany János-díj Soós Kálmánnak * Összesítő a Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség 2011-es évi nyári programjairól * Összefogással a kárpátaljai magyar sporttehetségekért * Matematikai és kézművestábor

Nyelvtanárnak lenni: tudod, mit jelent?

Husztli Ilona: Nyelvtanítás: módszerek és eljárások (PoliPrint Kft., Ungvár 2010. 168 lap)

RECENZIO

A tanári szakma – így a nyelvtanári hivatás is – szépségei mellett számos buktatóval, nehézséggel jár együtt. Főleg a kezdő, de esetenként a gyakorló nyelvtanárok is tehetetlenül állnak egyes szituációkban a felmerülő problémák előtt, legyenek azok oktatással vagy neveléssel kapcsolatos. Hogyan válhatunk sikeres nyelvtanárokká? Milyen módszereket kell alkalmazni ahhoz, hogy tanítványainkat önálló nyelvhasználóvá neveljük? Milyen eljárásokkal és módszerekkel könnyíthetjük meg a nyelvtanulási folyamatot? – ilyen és hasonló kérdésekkel foglalkozik Husztli Ilona nemrégiben megjelent kötetében, melyet nyelvtanítási kézikönyvként használhatnak nemcsak nyelvtanárok, de a szülők is találnak benne hasznos információkat gyermekeik nyelvtanulási folyamatáról, hiszen nyelvazete egyszerű, közérthető, élvezhető a laikusok számára is.

A könyvet két, nemcsak Magyarországon, de Európa-szerre elismert szakember, dr. Nikolov Marianne, DSc és dr. Poór Zoltán, PhD bírálta. A szerző lényegében kiválogatja és egy csoportba gyűjti a nyelvtanítással kapcsolatos külföldi és ukrainai szakirodalom azon részeit, melyek specifikusan a kárpátaljai magyar anyanyelvű gyerekek idegennyelv-tanulása szempontjából relevánsak lehetnek. A szerző az előszóban megjegyzi, hogy a módszertani könyvek többségében „...általánosságban foglalkoznak az idegennyelv-oktatás problémáival, ezért szerettünk volna olyan munkát adni az olvasók kezébe, mely kifejezetten a Kárpátalján folyó nyelvtanítással és annak specifikumaival foglalkozik.” (11. o.)

Husztli Ilona már az elején leszögezi, hogy a magyar tananyelvű iskolákban a gyerekek túlnyomó többsége esetében a magyar az anyanyelv, az ukrán az ún. második nyelv, az angol, német, illetve francia pedig idegen nyelvnek tekinthető. A könyv nem kifejezetten angol szakos tanároknak készült, a szerző ajánlása szerint bátran forgathatják és hasznosíthatják a benne lévő információkat és a tanácsokat mindazon pedagógusok, akik Kárpátalján az előzőekben felsorolt nyelvek („célnyelvek”) bármelyikét oktatják. A „célnyelv” kifejezés arra a nyelvre vonatkozik, melynek elsajátítását a nyelvtanuló célul tűzte ki maga elé, tehát akár a magyarra mint idegen nyelvre, ukránra, angolra, németre, franciára stb.

A kötet az előszó (írta *Fejér Klára* angoltanár), illetve a bevezetés után tizenhárom fejezetre bontható, majd a hivatkozások bőséges listájával és függelékkel zárul. A bevezetésben a szerző bemutatja könyvét, hogy miről és kinek szól, valamint érvekkel támasztja alá a témával való foglalkozás fontosságát és jogosultságát. A kötet fejezeteinek mindegyike elméleti és gyakorlati részekre tagolható, melyek kiegészítik egymást.

Az 1. fejezetben a szerző felvázolja a jelenlegi kárpátaljai helyzetet az idegennyelv-oktatás terén, beleértve az óvodai és iskolai oktatást egyaránt. Elméleti keretek közé helyezi a nyelvtanítás fogalmát, bővebben taglalja a kommunikatív módszert, melyet „a „leggyakrabban alkalmazott” igennyelv-tanítási megközelítésként” (15. o.) említ. A szerző szeretné tisztázni a fogalmakat, megismerttet az említett módszer jel-

lemzőivel, eljárásaival, céljaival, a kommunikatív kompetencia összetevőivel és kialakításának menetével.

Mivel Kárpátalján is egyre elterjedtebb a korai nyelvoktatás, ezért a 2. fejezetet ezen téma kimerítésének szenteli a szerző. A 2. osztályban Ukrajna-szerre kötelező legalább egy idegen nyelv oktatását bevezetni az iskolákban, de egyre gyakoribb, hogy már az óvodában elkezdnek a gyerekek megismerkedni az idegen nyelvek rejtelmeivel. A kisgyermekkorai nyelvoktatás még viszonylag gyerekcipőben jár Kárpátalján, ezért rendkívül fontos, hogy a tanárok a külföldi szakirodalomból informálódjanak a korosztály igényeinek és képességeinek megfelelő módszerekről és eljárásokról. Ebben nyújt segítséget ez a fejezet, melyben az általános elméleti tudnivalók (kisgyermek életkori sajátosságai, jellemzőik, stb.) után hasznos tanácsokkal lát el minket a szerző.

Nem felejtethetjük el azt a tényt, hogy nem vagyunk egyformák, így a tanulók között is számolnunk kell affektív, kognitív, szociális, illetve biológia síkokon különbségekkel. Az osztályok/csoportok heterogén mivoltából adódóan felmerülnek problémák. Ezek kezelésére is fel kell készülni a tanárnak. A 3. fejezetben Husztli Ilona felsorol néhány gyakran fellépő gondot, és javaslatokat tesz azok megoldására. Tudjuk, hogy mindegyik gyerek más, mindegyikhez más út vezet el. Igaz ez a megállapítás a motiválás terén is. A tanárnak gazdag repertoárral kell rendelkeznie ahhoz, hogy sikeresen motiválja tanulóit a nyelvtanulásra, az általuk vagy közösen kitűzött cél elérésére. A motiváció gyakorlati megvalósítási lehetőségeit a szerző egy empirikus felmérés eredményei által mutatja be, melyet 2004-ben végeztek kárpátaljai magyar tananyelvű iskolákban oktató angoltanárok körében. Felvázol egy időigényes, de megtérülő motiválási módszert, a „piros és fekete pontos rendszer” (34. o.), mely a kutatás során kapott visszajelzések alapján közkedvelt a középiskolások körében is.

Mivel a kommunikatív nyelvoktatási módszer mind a négy nyelvi készség fejlesztését integrálja, egy módszertani kézikönyvben elengedhetetlen, hogy foglalkozzunk ezekkel. Ennek eleget téve a 4. fejezet taglalja a készségfejlesztés témakört elméleti és gyakorlati oldalról megközelítve egyaránt. A fejezet négy alfejezetre bontható a négy nyelvi készségnek (beszéd, írás – produktív készségek, illetve hallás utáni megértés, olvasásértés – receptív készségek) megfelelően. Ehhez igazodva a gyakorlatokat is négy részre osztotta a szerző, felsorol ízelítőül, a teljesség igénye nélkül beszédértési, beszéd-készség-fejlesztő, olvasásértést, illetve íráskészséget fejlesztő gyakorlatokat.

A továbbiakban, az 5. fejezetben a célnyelvi kiejtés, szókinés és nyelvtan tanítására összpontosít a szerző. Ezek azok a területek, amelyek szerves részei a nyelvnek, hiszen szavak, szavakból/szószerkezetekből felépített mondatok stb. nélkül nehezen jöhet létre kommunikáció. A kiejtés témakörben kitér a hangokra, a hangsúlyra, a hanglejtésre és a mondatritmusra is. Észrevételeit és következtetéseit a szerző egy saját maga által végzett átfogó kárpátaljai kutatásból vonta le, és közli azokat jelen kötetben. Szókinés tanításához is találnak a pedagógusok hasznos információkat és ötleteket, csakúgy, mint a nyelvtan tanításához. Egyértelmű, hogy nagyon fon-

tos ezen a téren is az oktatási folyamat mikéntje, melyet részletesen elemez Huszti Ilona.

Miután valamit megtanítottunk a nyelvtanulóknak, szeretnénk visszajelzést kapni munkánk eredményéről, felmérni tanítványaink tudásszintjét. A tesztelést különböző céllal végezhetjük, melyeknek megfelelően különböző tesztípusokat ismerünk. A 6. fejezetből megtudhatjuk többek között, mire figyeljünk oda a tesztlap összeállításánál, milyen a jó tesztlap szerkezete, milyen feladattípusok közül válogathatunk.

A következő két fejezet (7. 8.) a tanítási folyamat megtervezését írja le. Egyrészt a nyelvórára való felkészülésről, óravázlat készítéséről és a jó nyelvóra szerkezeti jellegzetességeiről informálódhatunk. Ezek azok a tényezők, melyeket a tanár szabadon alakíthat és befolyásolhat. Másrészt megismerkedhetünk az idegen nyelvi tantervekkel és tanmenetekkel. A szerző összegyűjtött a szakirodalomból néhány hasznos tanácsot arra vonatkozóan, hogyan állítsunk össze jó tantervet és ez alapján jó tanmenetet.

A 9. fejezetben megérkezünk az osztálytermi valóságba, mely sok esetben nem túl biztató. Főleg kezdő tanárként gyakran találjuk magunkat szembe olyan helyzetekkel, melyekre esetleg a felsőoktatási intézményben nem készítettek fel. Hiszen az élet hoz néha olyan szituációkat, melyekre nem lehet előre felkészülni. Ebben próbál segítő kezet nyújtani számunkra a szerző, miközben javaslatokat és lehetőségeket sorakoztat fel óravezetéssel, fegyverkezési problémákkal, hibajavítással (mikor és hogyan javítsak?) és értékeléssel kapcsolatosan. Fontos kérdés az idegennyelv-órán, legyen szó bármelyik fentebb felsorolt nyelvről, hogy mikor indokolt az anyanyelvre való áttérés. Melyek azok a szituációk az órán, amikor a tanárnak a tanulók anyanyelvén kell megszólalni. A szakirodalomban természetesen találunk pró és kontra véleményeket ezzel kapcsolatban, csakúgy mint arról, hogy a magyar anyanyelvű vagy a külföldi nyelvtanár tudja hatékonyabban megtanítani a célnyelvet. A szerző felsorolja mindkét alternatíva előnyeit és hátrányait, de saját tapasztalatra hivatkozva leszögezi, hogy „... megfelelő szakképesítés hiányában nem lehet sikeresen nyelvet oktatni!” (95. o.)

A nyelvórán különböző forrásokból származó anyagokat használhat fel a tanár. A 10. fejezetben az autentikus anyagok alkalmazási lehetőségeiről esik szó. Részletezi a szerző az irodalom- és daltanítási módszereket és megközelítéseket, kitérve az autentikus anyagok (célnyelvi szövegek, mesék, történetek, dalok) kiválasztásánál megfontolandó tényezőkre, a daltanítási folyamatra, valamint a szemléltetés fontosságára és megvalósítási lehetőségeire.

A továbbiakban 3 rövid fejezet következik. A 11. fejezet a nyelvtanár szerepkörével, a kommunikatív nyelvtanításban betöltött funkcióival foglalkozik, majd felsorolásra kerülnek a jó és hatékony nyelvtanár jellemvonásai, melyeket külföldi nyelvpedagógiai kutatások következtetései alapján világít meg a szerző.

A 12. fejezet a reflektív tanítás elméleti hátterét foglalja össze, kiemelt jelentőséget tulajdonítva a tanári önértékelésnek a tanítási folyamat elemzésének, valamint értelmezésének, és a következtetések levonásának. A fejezet gyakorlati részében reflektálási módokat (kolléga általi megfigyelés, az óra rögzítése, tanítási napló írása stb.) mutat be a szerző, melyek az önértékeléshez szükséges anyaghoz juttatják a tanárt.

Az utolsó, 13. fejezet röviden összefoglalja a Beregszászban folyó angoltanár-képzés múltját és jelenét. Szó esik a szak-

irányú módszertani képzésről, valamint a pedagógiai gyakorlatokról is. Mivel a szerző aktívan részt vesz a főiskolán tanuló angoltanár jelöltek módszertani ismereteinek megalapozásában, illetve a pedagógiai gyakorlatok megszervezésében és értékelésében, érthető, hogy saját tapasztalatokra támaszkodva hiteles képet nyújt számunkra az adott témáról.

A könyv végére lapozva a hivatkozások listáját követően a függelékben találjuk, melyben nyelvtörőket olvashatunk öt (angol, francia, magyar, német, ukrán) nyelven, valamint 7-9 éves tanulók által írt rövid történeteket. A továbbiakban találunk mintát általános óravázlat, valamint idegen nyelvi tanmenet készítéséhez. Véget ér a négy nyelvű (magyar, ukrán, angol, német) szakszójegyzékben gyűjtötte össze a szerző a nyelvtanítást érintő, rendkívül hasznos módszertani terminusokat.

A tartalmas kötet színvonalát emelik a megfelelő helyre beillesztett képek, ábrák, táblázatok, melyek szemléletesebbé teszik a fejezetben tárgyaltakat. A kötet fejezetei nem feltétlenül épülnek egymásra, önállóan is teljes értékűek, értelmezhetőek, tehát egy-egy fejezet elolvasását követően átfogó képet kaphatunk az adott témáról anélkül, hogy az egész kötetet át kellene böngészni.

Huszti Ilona tehát igyekezett kitérni minden releváns témakörre, mely összefügg az idegennyelv-oktatással, beleértve a tanulókat, magukat a tanárokat, az oktatás tárgyát, az oktatási folyamatot. Mindenképp ajánlom minden jelenlegi és jövőbeli nyelvtanárnak, aki igényes és minőségi munkát szeretne végezni és elhivatottságot érez a tanári szakma iránt.

Lechner Ilona némettanár, II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Tartalom

Megmaradásunk záloga	2
„Sose feledd, példa vagy!”	3
<i>Ha újra kezdeném, akkor is tanító szeretnék lenni ...</i>	4
<i>Egy fiatal pedagógus vallomása</i>	5
In memoriam Soós Kálmán	6
Búcsú Bagu Balázstól	8
Schmitt Pál Kárpátalján	9
Milyen lesz a világ 2021-ben?	10
Mely nemzet fia vagy?	11
Moszkvai tudós kutatja a kárpátaljai magyarokat	11
A magyar rendszerváltás társadalmi megítélésének háttere	13
Diszlexia	15
Tanulni, játszani vagy játszva tanulni?	17
Nyelvtanárnak lenni: tudod, mit jelent?	20
A Büszkeség és balítélet metamorfózisa	22

Az iskolák helyzete a Beregi Református Egyházme- gyében 1920–28 között	23
A somi iskola fejlődéstörténete a XX. század első fe- lében a presbiteri jegyzőkönyvek alapján	25
Irka-gyermeknap	28
Az Ungvári 10. Számú Dayka Gábor Középiskola története	29
A római katolikus iskola helyzete Beregszászban a XX. század elején	34
A beregi vár	36
Petőfi-emlékhelyek Kárpátalján	37
Népzenei és néptánc-tábor Nagyberegen	43
A szórványban élők megmaradásért	44
„Biccen a szó már a száj szögletén...”	44
Posztumusz Arany János-díj Soós Kálmánnak ..	45
A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség 2011-es évi nyári programjairól	46
Összefogással a kárpátaljai magyarsporttehetségeikért	47

KÖZOKTATÁS

A Kárpátaljai Magyar Pedagógusszövetség lapja

Főszerkesztő: Kovácsné Marton Erzsébet

A szerkesztőbizottság: Benedek Imre, ifj. Kántor József, Gulácsy Géza, Riskó Márta, Kész Barnabás

Tördelőszerkesztő: Fábián Zoltán

Kiadja a KMP SZ megbízásából a PoliPrint Kft. 88000 Ungvár, Turgenyev u. 2.

Felelős kiadó: Orosz Ildikó

Fotók, illusztrációk: Kárpátinfo sajtószolgálat

Lapengedély száma: 3T N 5, **Példányszám:** 3000

Levelezési cím: 90202 Beregszász, O. Kobiljanszka u. 17. Tel.: (8-2-41)-4-32-59

web: www.kmpsz.uz.ua **e-mail:** kmpsz@azm.uz.ua

Megjelenik a Bethlen Gábor Alap támogatásával

A szerkesztőség nem feltétlenül ért egyet a lapban megjelenő szerzői véleményekkel. A publikációkban közölt tényekért minden esetben a szerző viseli a felelősséget. A beérkező kéziratok közlésének és szerkesztésének jogát fenntartjuk, visszaküldésüket nem vállaljuk.